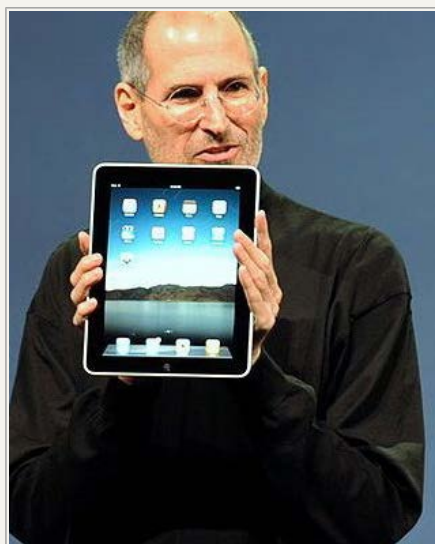

En e-bog er en ny slags bog!

 Af [Morten Thing](#) 19. marts 2010 • I kategorien [Teknologi](#) •

Apples chef, Steve Jobs, viser firmaets e-læser, iPad, frem. (Foto: Wikimedia)

Bogen som medie går tilbage til skriftrullen og andre medier, som kan rumme en større mængde tekst. Det vi i dag forstår ved en bog, nemlig en tekst som er trykt på begge sider af papiret og som er samlet i ryggen, så man kan bladre i den, var et fremskridt på to områder i forhold til skriftrullen: dels brugte man begge sider af papiret (eller hvad man nu skrev på), og dels var det lettere at finde et bestemt sted i teksten. Denne form for bog kaldes codex på latin.

En e-bog er ikke nogen codex. Det er en større tekst, som eksisterer som en elektronisk fil, som kan læses på en skærm. Den er ikke samlet i ryggen, og man har det som kaldes random access til teksten. Man kan søge i den og finde alle de steder, hvor ens søgestreng findes i teksten. I dén henseende er e-bogen en revolution af bogen.

E-bøger er i deres form helt afhængige af det program, de findes i. Mange af de tidlige e-bøger ligger i Adobes pdf-format. Når man skifter side blader man ikke. Den nye side kommer nedefra, så teksten ligner en skriftrulle, hvor teksten – i modsætning til oldtidens ruller – i virkeligheden står i en lang klumme kun afbrudt

af side- og kapitelskift. Men teksten kan lige så godt komme fra venstre, så e-bogen ligner en romersk papyrus-rulle. Men den kan endelig også komme i et bladde-format, hvor softwaren illuderer, at man får en ny side op, 'som ligger under den forrige'. I det Kongelige Biblioteks nye digitaliserede udgave af professor David Simonsens hebraiske og jiddiske håndskrifter kan man læse dem *rigtigt*, dvs. bladre fra højre til venstre. Man kan prøve det af [her](#):

De fleste e-bøger ser grafisk ud som deres trykte tvillinger. Samme typografi, samme paginering, samme illustrationer. Men det er ikke nogen selvfølge, men snarere noget som hænger sammen med udviklingen på markedet. Man kan sagtens tænke sig e-bøger i en meget enklere typografi. Sådant er det fx i mange databaser med artikler, at man kan vælge mellem en (stor) pdf-fil eller en (lille) html-fil. Den sidste giver det tekstlige indhold, men ikke brugen af typografien som en formattering af teksten og ikke illustrationerne. Den er hurtigere at uploade og hurtigere at søge i. Fordelen ved den store pdf-fil er, at paginering i fil og trykt udgave stemmer overens, at typografien er læservenlig og at illustrationerne er med. Faktisk kan filerne også være i rent tekstformat uden de muligheder, som html giver. Tekstformat begrænser fx mulighederne til de 128 ascii-karakterer, mens html giver mulighed for at bruge alle karakterer som er i unicode-systemet, hvilket næsten vil sige alle kendte skriftsystemer.

Digitalisering af bøger er næsten lige så gammel som internettet selv. Se fx [Projekt Gutenberg](#), [Digital Book Index](#), [Ebook Archive](#), [Projekt Runeberg](#) og [Det kgl. Bibliotek](#).

Mange af de ældre ligger som serier af billeder, mens andre ligger i pdf-format. Man har i mange år diskuteret, hvorfor e-bøgerne ikke slog kommercielt an, og man slog sig til tals med tanken, at folk ikke ville læse bøger på computerskærmen med dens hårde forskel mellem sort og hvidt eller simpelthen med, at folk ville have en materiel bog i hånden når de læste. Sony lancerede i 2004 er særlig e-bogslæser, Librié, som vejede det samme som en gennemsnitlig bog, og hvor kontrasten på skærmen var knapt så trættende for øjnene. Men den blev ikke den revolution af bogmarkedet, som nogen havde forudsagt. Sony fortsatte imidlertid med at forbedre læseren, ligesom andre læsere kom på markedet. Man begyndte at arbejde med en teknologi, som hedder elektronisk papir, som kunne gøre skærmen tyndere og som gav et tekstbillede, som var stabilt og som i kontrast kunne ligne en trykt bog.

I 2007 lancerede internetboghandlen Amazon deres læser, Kindle, samtidig med at de åbnede en velassorteret e-boghandel. Det særlige ved Kindlen er, at den er i trådløs forbindelse med Amazon, så man altid kan købe e-bøger on-line. Men forbindelsen gælder også den anden vej, så Amazon kan gå ind og slette filer på ens kindle. Firmaet havde solgt mange Kindler med en bestemt e-bog på, som firmaet ikke havde copyright til, og derfor slettede Amazon bogen på alle de solgte Kindler. Om denne forbindelse også indebærer, at Amazon kan se, hvad der er på hver enkelt læser, er uklart.

I april 2010 annoncerede Apple deres iPad med en

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk
4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Teknologi'

Zipf

SMS – en ny vär for afrikanske spräk?

Maskinoversätelse – en sammenligning af to forskellige metoder
IKEAs Body Mass Index när et kritisk punkt

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog pä nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Monica Scheuer til Jødiske efternavne

jane til Jødiske efternavne

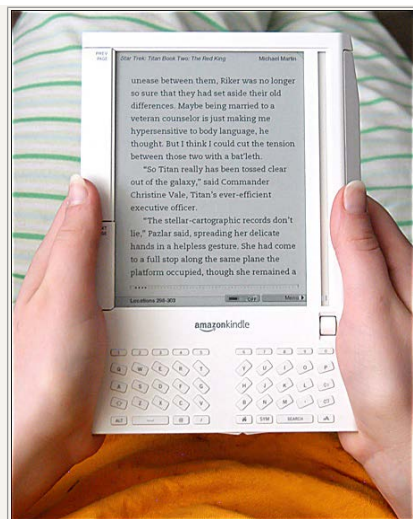
Inglés til Sprogene i Mozambique

Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?

Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?

Henrik Klindt-Jensen til Ded borrihjolmska mäled

Artikler om

E-læseren Kindle fra internetboghandlen Amazon (Foto: Wikimedia)

teknologi, som ligner på iPod og iPhone. Den er en håndholdt computer med touch-screen, og den skal fungere sammen med en iBook-store, ligesom iPoden fungerer sammen med programmet iTunes og Apples iTunes-store.

Wikipedia har lavet en skematisk sammenligning af læserne [her](#).

Det store problem med e-bøger er fuldstændig det samme, som vi har set med video-formater og e-musikformater, nemlig at forskellige firmaer prøver at monopolisere sig til en større bid af kagen. I sin tid med video-formaterne var der en hel række formater på markedet, men det blev efter en blodig kamp VHS-formatet der vandt, ikke fordi det var det bedste, men fordi den amerikanske pornoindustri havde valgt dette format, og de andre producenter måtte følge efter, hvis de ville med i distribution osv. At brugerne stod tilbage med ubrugeligt aspligningsudstyr spillede ingen rolle. Vi ser det samme i øjeblikket med formaterne for e-musik. Her har Apple sat standarden med sit mp3 format. Det har de bl.a. kunnet gøre ved at lancere den mest attraktive mp3 afspiller nemlig iPoden. På e-bogsområdet er det Amazon, som startede med sit Kindle-format og fik en meget stor luns af markedet, da det begyndte at flytte sig med e-bogsmarkedet for et par år siden.

Wikipedia har også lavet en skematisk sammenligning af e-bogsformater [her](#).

Amazon er alene med sit e-bogformat, og fremtiden vil vise om vi skal igennem en ny VHS-krig. I øjeblikket prøver bl.a. udbydere af gratis e-bøger at lægge dem ud i forskellige formater, men efterhånden som formaterne yngler, bliver det mere og mere uoverskueligt, ligesom programmørerne gør det umuligt at reformattere mange af formaterne til det, som ens computer eller e-bogslæser kan læse.

En af parametrene i den igangværende e-bogskrig er udbuddet af e-bøger, og det er her Amazon har godt fat. Da Amazon i forvejen havde et sikkert distributionsnet på nettet som folk kendte, fik butikken hurtigt sit e-bogssalg boosted. Apple har annonceret, at en iBookstore vil åbne den 3. april, hvor også salget af iPads vil starte. Men store e-bogshandlere som Penguin, Simon & Schuster og HarperCollins vil også producere iBooks. Går man ind på fx Barnes & Nobles [hjemmeside for e-bøger](#), vil man se et relativt stort udbud allerede, men slet ikke noget som ligner udbuddet af trykte bøger. Og prøver man danske e-bogshandlere, står det ret skraldt til. Men der er ikke tvivl om, at det vil ændre sig meget i løbet af de kommende år. Netboghandel har i det hele taget vist sig at gavne også marginale titler, fordi nettet gennem søgninger kommer i kontakt med marginale købere. Når det drejer sig om e-bøger vil denne tendens formentlig blive styrket, da e-bøger ikke kræver nogen lagerplads, men kun volumen på servere og søgesystemer. Vi vil formentlig se, at ikke alene vil bøger udkomme som både e-bog og trykt bog, men at mange marginale og ældre titler vil blive prøvet af på markedet i elektronisk form.

Også for brugerne vil det komme til at spille en rolle, at e-bøger ikke fylder på hylderne. På bibliotekerne har man længe prøvet dette af indenfor tidsskriftområdet, hvor man har kasseret i hundrevis af hyldekilometer trykte tidsskrifter, fordi man havde elektronisk adgang til teksterne via forskellige databaser. Hvis bibliotekerne får et ordentlig e-bogsudlån op at stå, vil vi sikkert se mængden af hylde skrumpet også i bogområdet.

For studenter vil det fx være tilløkkende at købe en elektronisk pakke af e-bøger designet til et særligt studieforløb til den bærbare, til e-bogslæseren eller sågar til sin smartphone. Bøgerne kræver ingen boghylde, og de er altid med, hvor læseren er og altid lige til at søge i. Mange tegn peger også på, at den barriere som den materielle bog var tidligere for inkarnerede boglæsere, nu er overskredet. Ikke forstået på den måde, som det tidligere blev formuleret, at den papirbaserede bog var død. Snarere som to forskellige måder at have bøger på. Bøger og bogreoler vil formentlig en rum tid endnu være vigtige dele af mange menneskers hjem, men e-bøger vil opfylde særlige funktioner. Vi vil sikkert se e-bogen udfylde mange specialiserede fagbognischer, ligesom den sikkert vil imødekomme et stort behov hos folk som læser rigtig mange bøger, men kun læser dem en gang, fx krimilæsere. Også som ferielecture vil e-bøger have en oplagt chance. Herfra vil området sikkert ekspandere, ligesom vi har set med med e-musik i forhold til at have LPer eller CDer på hylden. Men inden det kommer så vidt skal giganterne slås på e-bogsmarkedet og e-bogslæsermarkedet.

Morten Thing, dr. phil.

Forskningsbibliotekar, Roskilde Universitetsbibliotek

Læs også:

1. [Google Books – Et udkast til et nyt bibliotek](#) <http://books.google.dk> Den amerikanske bog- og kulturhistoriker Robert Darnton skrev i en artikel i 2008, at skriftkulturen har ændret sig med en hastighed, som kan tage vejret fra én: 4.300 år...
2. [Hvad sker der med dansk skriftsprog på internettet?](#) En stadig større del af de tekster som offentliggøres og læses på internettet, er skrevet af ikkeprofessionelle skribenter, og tekster af professionelle og ikkeprofessionelle optræder mellem hinanden. I forhold til...

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark **Dansk** Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk **Ord**

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort **Sprogpolitik** sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	OmniGlot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	Bogstavlyd
juni 2012	Dansk sprognævn
maj 2012	Den danske ordbog
april 2012	Dialekt.dk
marts 2012	dk.kultur.sprog
februar 2012	Korpus.dk
januar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
december 2011	Ordbog over det danske sprog
november 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
oktober 2011	Sproget.dk
september 2011	Svenska Akademien
august 2011	Ø (Schwa.dk)
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	

3. [Klingon og mutsun](#) Lt. Worf, en tam klingon fra Star Trek. Her ved årsskiftet indledte DR HD en kavalkade med 10 af de 11 Star Trek-spillefilm. De bliver vist lørdage kl 20.50. Foreløbig...
4. [Bare bryster, blåt blod og blå blink](#) Myten om den selvsælgende bestseller Et eksempel på marketingstrategiernes betydning for litteraturens emballager. George Orwells 1984, skrevet i 1948, men her i halvtredserforklædning solgt som pulp med "Forbiden Love

Tagget med: Amazon, Apple, ascii, bog, bogmarkedet, bøger, codex, Det kgl. Bibliotek, Det Kongelige Bibliotek, digitalisering, e-bog, Ebook Archive, elektronisk papir, formattering, håndskrift, hebraisk, html, iBook, illustrationer, internet, iPad, iPhone, iPod, jiddish, karakterer, Kindle, kontrast, læsning, markedet, Medier, paginering, papir, Projekt Gutenberg, Projekt Runeberg, skriftrulle, skriftsystemer, Sony, sprogteknologi, Steve Jobs, tekst, typografi, Unicode, wikipedia

2 kommentarer

Hans Henrik Juhl

22. marts 2010 • 03:48

Jeg er nødt til at linke til denne morsomme video: <http://www.youtube.com/watch?v=N5mLK4V5P3Q>

Svar

Lise

10. januar 2012 • 12:38

Nu ved jeg godt at artiklen er fra 2010, hvor det danske e-bogmarked var en helt anden sag, end hvad den er idag. Idag kan man nemt få [danske e-bøger](#) og [engelske e-bøger](#) fx gennem [mibook.dk](#) Der er den største i Danmark, så vi har e-boghandlerne med.

mvh

Lise

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.

april 2010
marts 2010
februar 2010
januar 2010
december 2009
november 2009
oktober 2009
september 2009
august 2009
juli 2009
juni 2009
maj 2009
april 2009
marts 2009

